

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.4:001.89(045)

Лукашевич-Крутник І. С.,
кандидат юридичних наук,
доцент

ОБОВ'ЯЗКИ ПІДРЯДНИКА ЗА ДОГОВОРОМ ПІДРЯДУ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТА ПОШУКОВИХ РОБІТ

Стаття присвячена дослідженню обов'язків підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт. У ній проаналізовано положення актів цивільного законодавства України, різні теоретичні точки зору щодо досліджуваної проблематики, матеріали судової практики.

Ключові слова: договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт, проектні та пошукові роботи, підрядник, обов'язки підрядника.

Для належного виконання договору важливе значення має визначення в його змісті кола обов'язків, які покладаються на сторони.

У Цивільному кодексі України від 16 січня 2003 р. (далі – ЦК України) вперше на рівні кодифікованого акту цивільного законодавства закріплено основні положення про договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Окремою статтею 890 визначено обов'язки підрядника як сторони, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору. Проте застосування вказаної норми ЦК України на практиці свідчить, що поза увагою законодавця залишились не врегульованими багато питань. Тому дане дослідження є актуальним.

В українській юридичній літературі окремі аспекти вказаної проблематики розглядали А. Б. Гриняк, А. І. Дрішлюк, В. М. Коссак, В. М. Крижна, Н. С. Кузнецова, Б. К. Левківський, В. В. Луць, О. О. Підпригора, І. Є. Якубівський, В. Л. Яроцький та інші вчені. Але питання обов'язків підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт потребує більш детального вивчення крізь призму актів цивільного законодавства України та практику їх застосування при розгляді справ в судах.

Варто зазначити, що обов'язки підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт сформульовані у ст. 890 ЦК України імперативно. Тому, незалежно від умов договору, дотримання підрядником визначених в Цивільному кодексі України обов'язків є обов'язковим.

Керуючись принципом свободи договору,

сторони можуть передбачити у змісті договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт й інші обов'язки підрядника, які повинні не суперечити актам цивільного законодавства, звичаям ділового обороту, вимогам розумності та справедливості.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 890 ЦК України підрядник зобов'язаний виконувати роботи відповідно до вихідних даних для проведення проектування та згідно з договором.

Оскільки вихідні дані видаються не лише для проектних, але й пошукових робіт, формулювання норми п.1 ч.1 ст. 890 ЦК України видається неправильним. Адже в них про вихідні дані на проведення пошукових робіт нічого не згадується. Тому пропонуємо внести зміни до ЦК України, виклавши норму п.1 ч.1 ст. 890 ЦК України у такій редакції: «виконувати роботи відповідно до вихідних даних та згідно з договором».

Підрядник має виконати роботу належним чином. Складовою належного виконання є якість виконаної роботи [1, с. 662]. Ні в Цивільному кодексі України, ні в інших актах законодавства України немає поняття якості виконання проектних та пошукових робіт.

Спроби сформулювати вимоги до якості досліджуваних робіт містяться в юридичній літературі та в матеріалах судової практики.

Так, на думку В. Будянського, належна якість означає, що проектна продукція повинна задовольняти такі основні вимоги: відповідність світовому технічному рівню, що досягається використанням у документації найновіших досягнень науки і техніки; відсутність помилок у

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

документації; комплектність і повнота проектно-кошторисної документації [2, с. 10].

У Постанові Київського апеляційного господарського суду від 04 липня 2006 р. у справі № 6/249 суд, з'ясовуючи вимоги до якості проектних та вишукувальних робіт, зазначає наступне: «Вимоги щодо якості підрядних робіт ґрунтуються на загальних положеннях цивільного права про належне виконання зобов'язань (ст. 526 ЦК України), загальних положеннях про підряд (ст. 857 ЦК України) і приписах норм, що регулюють безпосередньо правовідносини підряду на проектні і пошукові роботи (ст. 891 ЦК України)» [3]. З такою позицією можна погодитись в тій частині, що вимоги до якості підрядних робіт ґрунтуються на: загальних положеннях цивільного права про належне виконання зобов'язань (відповідно до ст. 526 ЦК України зобов'язання має виконуватись належним чином відповідно до умов договору та вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться); та загальних положеннях про підряд (відповідно до ч. 1 ст. 857 ЦК України робота, виконана підрядником, має відповідати вимогам договору підряду, а в разі їх відсутності або неповноти – вимогам, що звичайно ставляться до роботи відповідного характеру). Важко погодитись з тим, що норма ст. 891 ЦК України регулює питання якості проектних та пошукових робіт. Адже вона присвячена відповідальності підрядника за недоліки документації та робіт. Тобто в цій статті регулюється відповідальність підрядника за недотримання якості при проведенні проектних та пошукових робіт, але вимоги до якості таких робіт не визначаються.

Вимоги, яким повинні відповідати проектні та пошукові роботи та їх результати, виходячи з ч. 1 ст. 628 ЦК України, можна поділити на дві групи:

— по-перше, це вимоги, які визначені на розсуд сторін. В основному такі вимоги містяться у вихідних даних для проектування та проведення пошукових робіт, які стають елементом змісту договору з моменту їх прийняття підрядником і конкретизують предмет договору;

— по-друге, це вимоги, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства, в тому числі відповідно до будівельних норм і правил.

На думку М. М. Сібільова, умови договору, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, можна назвати ініціативними, а умови, обов'язкові відповідно до актів цивільного законодавства, – обов'язковими [4, с. 93].

Підтримуючи таку позицію, наведені вище вимоги до якості проектних та пошукових робіт теж можна назвати ініціативними та обов'язковими. Відповідно якісними можна назвати лише ті проектні та пошукові роботи, а також їх результат, які відповідають поставленим вимогам. А недоліки можуть проявлятися у невідповідності проектних та пошукових робіт, їх результату ініціативним та (або) обов'язковим вимогам.

При виконанні проектних та пошукових робіт може застосовуватись норма ст. 847 ЦК України. Так, відповідно до п. 2 та п. 3 ст. 847 цього кодексу підрядник зобов'язаний своєчасно попередити замовника про те, що додержання вказівок замовника загрожує якості або придатності результату роботи; про наявність інших обставин, що не залежать від підрядника, які загрожують якості або придатності результату роботи.

При застосуванні названих норм до відносин за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт потрібно враховувати те, що замовник у цьому договорі не дає вказівки. Всі вимоги замовника до виконання проектних та пошукових робіт містяться у вихідних даних для проведення таких робіт. Це є особливістю договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Проте в завданні на проектування можуть міститись вимоги, які суперечать актам законодавства, зокрема, державним будівельним нормам. У таких випадках підрядник, керуючись п. 2 ч. 1 ст. 847 ЦК України, зобов'язаний своєчасно попередити замовника про те, що виконання робіт відповідно до наданих ним вихідних даних загрожує якості результату робіт.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 890 ЦК України на підрядника покладається обов'язок погоджувати готову проектно-кошторисну документацію із замовником, а в разі необхідності – з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 р. погодження проекту – процедура встановлення відповідності проектних рішень вихідним даним на проектування.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 889 ЦК України замовник зобов'язаний, якщо інше не встановлено договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт, брати участь разом з підрядником у погодженні готової проектно-кошторисної документації. Натомість у п. 2 ч. 1 ст. 890 ЦК України обов'язок погоджувати готову проектно-кошторисну документацію із замовником, а в разі необхідності – також з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування покладається на підрядника.

Тобто в законодавстві України чітко не визначено, на кого із сторін за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт покладається обов'язок погоджувати проектно-кошторисну документацію.

На практиці цей обов'язок виконує замовник як сторона, яка є зацікавленою у якнайшвидшому отриманні результату проектних та (або) пошукових робіт. Це підтверджується судовою практикою. Так, в постанові Вищого господарського суду України від 17 липня 2007 р. у справі № 01/ 4662, суд, керуючись нормами п. 4 ч. 1 ст. 889 та п. 2 ч. 1 ст. 890 ЦК України, приходить до такого висновку: «Чинне цивільне законодавство покладає на замовника (позивача), а не на підрядника (відповідача) обов'язок погодження готової (розробленої підрядником) проектно-кошторисної документації з уповноваженими органами державної влади, якщо інше не встановлено договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт» [5].

Єдиним шляхом вирішення наведеної дискусії є закріплення на законодавчому рівні, на кого із сторін договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт повинен покладатися обов'язок здійснювати погодження проектно-кошторисної документації.

Оскільки зазначений обов'язок у нормах ЦК України щодо підрядника сформульовано імперативно, а щодо замовника – диспозитивно, пропонуємо виключити п. 4 ч. 1 ст. 889 цього кодексу. Таким чином обов'язок погоджувати проектно-кошторисну документацію буде покладено на підрядника. Адже сторони договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт в силу принципу свободи договору можуть передбачити у змісті договору обов'язок замовника брати участь разом з підрядником у погодженні проектно-кошторисної документації і без закріплення

зазначеного обов'язку в Цивільному кодексі України. А відсутність норми про обов'язок замовника разом з підрядником погоджувати проектно-кошторисну документацію усуне дискусію щодо того, хто із сторін повинен погоджувати результати проектних робіт.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 890 ЦК України підрядник зобов'язаний погоджувати готову проектно-кошторисну документацію з органами державної влади та органами місцевого самоврядування лише в разі необхідності.

Проектна документація на будівництво об'єктів не підлягає погодженню з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, органами охорони культурної спадщини, державної санітарно-епідеміологічної служби і природоохоронними органами, якщо вона розроблена відповідно до містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки (відповідно до ч. 3 ст. 7 Закону України «Про архітектурну діяльність»).

Для професійного обговорення проектних рішень у сфері містобудування центральний орган виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури, спеціально уповноважені органи містобудування та архітектури можуть утворювати архітектурно-містобудівні ради як дорадчі органи, що діють на громадських засадах [6; 7].

Як свідчать матеріали судової практики, усунення зауважень за рішенням містобудівної ради – це звичайна практика проектування. Розгляд проектів для того і виноситься на Раду, аби приймати рішення, що найбільш відповідають містобудівній політиці населеного пункту [8].

У п. 2 ч. 1 ст. 890 ЦК України на підрядника покладається також обов'язок погоджувати проектно-кошторисну документацію із замовником. Таке формулювання є невдалим. Адже погодження проекту відповідно до ст. 1 Закону України «Про архітектурну діяльність» є процедурою встановлення відповідності проектних рішень вихідним даним на проектування. А відповідність проектно-кошторисної документації вихідним даним замовник встановлює на стадії прийняття результату проектних та пошукових робіт. Тому пропонуємо із п. 2 ч. 1 ст. 890 ЦК України виключити положення про те, що підрядник зобов'язаний погоджувати проектно-кошторисну документацію із замовником, і викласти його у такій редакції: «погоджувати у разі необхідності готову проектно-

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

кошторисну документацію з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування».

У п. 3 ч. 1 ст. 890 ЦК України закріплюється обов'язок підрядника «передати замовникові готову проектно-кошторисну документацію та результати пошукових робіт». Оскільки за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт можуть виконуватись або комплекс пошукових і проектних робіт, або лише проектні чи пошукові роботи, то доцільно було б сформулювати п. 3 ч. 1 ст. 890 ЦК України таким чином: «передати замовникові результати пошукових та (або) проектних робіт». Тому пропонуємо внести зміни в ЦК України і викласти п. 3 ч. 1 ст. 890 цього кодексу у запропонованій редакції.

У процесі передачі та прийняття виконаних робіт беруть участь обидві сторони. Отримавши повідомлення від підрядника про готовність результату роботи до здачі, замовник не вправі ухилитись від його прийняття [9, с. 396].

Щодо обов'язку підрядника не передавати без згоди замовника проектно-кошторисну документацію іншим особам, який зазначається у п. 4 ч. 1 ст. 890 ЦК України, то він є виправданим. Адже проектно-кошторисна документація, розроблена на підставі виданого замовником завдання на проектування, може містити певну конфіденційну інформацію, або авторське проектне рішення, запропоноване замовником.

Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 890 ЦК України підрядник зобов'язаний гарантувати замовникові відсутність у інших осіб права перешкоджати або обмежувати виконання робіт на основі підготовленої за договором проектно-кошторисної документації.

У цьому випадку замовник має право на відшкодування підрядником збитків, яких він зазнав внаслідок перешкоджання чи обмеження з боку інших осіб виконання робіт на основі одержаної від підрядника проектно-кошторисної документації [1, с. 692].

Наведене дослідження дозволяє зробити висновки, що закріплення обов'язків підрядника в положеннях ЦК України в імперативній нормі є виправданим, адже підрядник є стороною відносин, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору. Оскільки вище запропоновано внести зміни до більшості положень ст. 890 ЦК України, пропонуємо викласти її в такій редакції:

«Стаття 890. Обов'язки підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт

1. Підрядник зобов'язаний:

1) виконувати роботи відповідно до вихідних даних та згідно з договором;

2) погоджувати у разі необхідності готову проектно-кошторисну документацію з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

3) передати замовникові результати пошукових та (або) проектних робіт;

4) не передавати без згоди замовника проектно-кошторисну документацію іншим особам;

5) гарантувати замовникові відсутність у інших осіб права перешкоджати або обмежити виконання робіт на основі підготовленої за договором проектно-кошторисної документації».

Література

1. *Науково-практичний коментар ЦК України*. – Вид. 2, змінене і доп. / За ред. В. М. Коссака. – К. : Істина, 2008. – 992 с.

2. *Будянський В.* Якість і відповідальність у господарських договорах на проектні роботи / В. Будянський // *Радянське право*. – 1991. – № 8. – С. 9 – 11.

3. *Постанова* Київського апеляційного господарського суду від 04 липня 2006 р. у справі № 6/249 / Єдиний державний реєстр судових рішень. рішення №1553579 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>.

4. *Цивільне право України: Підручник: У 2 т.* / Борисова В.І. (кер.авт. кол.), Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За заг. ред. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Т. 2. – 552 с.

5. *Постанова* Вищого господарського суду України від 17 липня 2007 р. у справі № 01/4662 / Єдиний державний реєстр судових рішень, рішення № 811792 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>

6. *Типове положення про архітектурно-містобудівні ради*: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07 липня 2011 р. № 108 // *Офіційний вісник України* від 12 серпня 2011 р. – 2011. – № 59. – С. 345. – Ст. 2392.

Лукашевич-Крутник І. С.

7. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України від 26 серпня 2011 р. – 2011. – № 34. – Ст. 1544.

8. Рішення Господарського суду Одеської області від 9 жовтня 2008 р. у справі № 11/94–08–2253 / Єдиний державний реєстр судових

рішень, рішення №2203938 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reestr.court.gov.ua>

9. *Гражданское право России. Обязательное право: Курс лекций / Отв. ред. О. Н. Садилов.* – М.: Юристъ, 2004. – 845 с.

И. С. Лукашевич-Крутнык

Обязанности подрядчика по договору подряда на выполнение проектных и изыскательских работ

Статья посвящена исследованию обязанностей подрядчика по договору подряда на выполнение проектных и изыскательских работ. В ней проанализированы положения актов гражданского законодательства Украины, различные теоретические точки зрения, касающиеся исследуемой проблематики, материалы судебной практики.

Ключевые слова: договор подряда на выполнение проектных и изыскательских работ, проектные и изыскательские работы, подрядчик, обязанности подрядчика.

I. Lukasevych-Krutnyk

Contractor's obligations under the turnkey contract on construction of design and survey works

The article is devoted to researching of contractor's obligations under the turnkey contract on construction of design and survey works. The norms of the current Ukrainian legislation, different scientific points of view on the problems and materials of judicial practice are analyzed in the article.

Key words: turnkey contract on construction of design and survey works, design and survey works, contractor, contractor's obligations.